

Harj Kishen Dass Jain v. The Life Insurance Corporation of India, etc.
(Mahajan, J.)

ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਨੌਕਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਮ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਕੇਵਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤ੍ਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਕਨੂੰਨ ਜਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇੱਕ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਸਲਈ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮਾਲਕ ਕੋਲ ਕਿਸੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਮਨ੍ਹਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਰਮਚਾਰੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ, ਉਸਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦੀ ਅਖੌਤੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਉਜਰਤਾਂ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿੱਥੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਜਾਂ ਕਨੂੰਨ ਜਾਂ ਇਸਦੇ ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਮੁਅੱਤਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਨੌਕਰ ਦੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨੌਕਰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਮਾਸਟਰ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਬੰਦ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(3) ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਕੇਸ 1 ਅਕਤੂਬਰ, 1966 ਤੋਂ 15 ਫਰਵਰੀ, 1967 ਤੱਕ ਦੀਆਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਲਈ ਅਯੋਗ ਹੈ।

(4) ਉੱਪਰ ਦਰਜ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਮੈਂ ਇਹਨਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ 1 ਅਕਤੂਬਰ, 1966 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਅਤੇ 15 ਫਰਵਰੀ, 1967 ਤੱਕ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਆਪਣੀ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਲਾਗਤਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

(5) ਇਸ ਮਿਆਦ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਬਕਾਇਆ ਉਜਰਤ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਣ ਕੇਸ ਪੇਮੈਂਟ ਆਫ ਵੇਜਜ਼ ਐਕਟ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਥਾਰਟੀ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਜਾਣਗੇ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ 9 ਜੂਨ, 1970 ਨੂੰ ਅਥਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

NKS -

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੰਚਨ

ਸਿਵਲ ਫੁਟਕਲ

ਜੇ. ਜੇ.

ਹਰੀ ਕਿਸ਼ਨ ਦਾਸ ਜੈਨ - ਪਟੀਸ਼ਨਰ

ਬਨਾਮ

ਲਾਈਫ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ

ਹੋਰਸ, — ਜਵਾਬਦਾਰ

1969 ਦੀ ਸਿਵਲ ਰਿੱਟ ਨੰ. 1023

18 ਮਈ 1970 ਈ

ਲਾਈਫ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਸਟਾਫ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ (1960) — ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 39(1) (ਜੀ)-ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ (1950) — ਆਰਟੀਕਲ 14 ਅਤੇ 226 — ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਖਤਮ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ — ਅਜਿਹੇ ਕਰਮਚਾਰੀ—ਕੀ ਉੱਚ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ

226 ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤ— ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੁਆਰਾ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਰਮਚਾਰੀ—ਕੀ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਹਨ— ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨਾਲ ਵੱਖਰਾ ਵਿਵਹਾਰ—ਕੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਾਈਵ ਇੰਜ਼ੋਰੈਂਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਸਟਾਫ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ (1960) ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 39(1)(g) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦਾ ਆਰਡਰ ਸਿਰਫ ਸੇਵਾ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਜੋ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਹਰਜਾਨੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ (1950) ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। (ਪਰਾ ੳ)

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਗਠਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਅਤੇ ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਜੋਂ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਗਮ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਬਣਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਕਲਪ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸਮੂਹ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਪੈਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋ ਵੱਖਰੀਆਂ ਅਤੇ ਵੱਖਰੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਵਰਗਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖਰਾ ਸਲੂਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਮਾਰ ਹੇਠ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। (ਪਰਾ ੲ)

ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਅਤੇ 227 ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਟੀਸ਼ਨ ਇਹ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ 26 ਅਕਤੂਬਰ, 1968 ਦੇ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਤੇ 8 ਮਾਰਚ, 1969 ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵੀਂ ਰਿਟ, ਆਦੇਸ਼ ਜਾਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਲਈ ਐਚ.ਐਲ.ਐਸ.ਆਈ.ਬੀ.ਐਲ. , ਸੀਨੀਅਰ ਇੱਕ ਵਕੀਲ , ਐਸ.ਸੀ.ਐਸ.ਆਈ.ਬੀ.ਐਲ. , ਇੱਕ ਵਕੀਲ ਦੇ ਨਾਲ ।
ਜਗਦੀਸ਼ ਸਰੂਪ, ਸਾਲਿਸਟਰ-ਜੀ ਐਨਰਲ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਸ਼੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰਜੀਤ ਨਾਲ
SINGH SETHI, ਇੱਕ ਵਕੀਲ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ।

ਕੇ ਉਲਢੀਪ ਸਿੰਘ ਬੀ ਅਕਸ਼ੀ, ਇੱਕ ਡੀਵੈਕਟ, ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲਈ ।

ਨਿਰਣਾ

ਫੈਸਲਾ ਇਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ: -

ਡੀ ਕੇ ਐਮ ਅਰਜਨ, ਜੇ. - ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਅਤੇ 227 ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ 26 ਅਕਤੂਬਰ, 1968 ਨੂੰ ਜ਼ੇਨਲ ਮੈਨੇਜਰ, ਲਾਈਵ ਇੰਜ਼ੋਰੈਂਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ।

(2) ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਇੱਕ ਵਿਕਾਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ 25 ਅਪ੍ਰੈਲ 1963 ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਤਨਖਾਹ 'ਤੇ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਜੁਆਇਨ ਕੀਤਾ। 260 ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾਵਾਰ। ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਨਿਗਮ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਨਿੱਜੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਂ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ 'ਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਦੋਸ਼-ਪੱਤਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਵਪਾਰ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਿੰਨ ਫਰਮਾਂ, ਅਰਥਾਤ (1) ਮੈਸਰਜ਼ ਜੈਨ ਬੁਦਰਜ਼, ਕੈਮਿਸਟ, ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ, (2) ਤੂਫਾਨ ਮੇਲ ਨੱਸਵਰ ਫੈਕਟਰੀ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲ ਸੀ। ਅਤੇ (3) ਚਾਨਣ ਰਾਮ ਐਂਡ ਸੰਨਜ਼, ਕਮਿਸ਼ਨ ਏਜੰਟ, ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਫਰਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਨਾਫਾ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੋਸ਼ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪੂਰਵ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿੱਜੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ (ਸਟਾਫ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼, 1960 ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 27(1) ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਅਨੁਬੰਧ 'ਏ' ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਰਮਾਂ

Hari Kishen Dass Jain v. The Life Insurance Corporation of India, etc.
(Mahajan, J.)

ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੱਡਿਆ ਪਰਿਵਾਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਸੀ, ਹਿੰਸੇਦਾਰ ਸੀ। ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਵਿਭਾਗ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਆਰਡਰ (ਅਨੈਕਸਰ ਬੀ) ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਸਰਜ਼ ਜੈਨ ਬੁਦਰਜ਼, ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਤੋਂ ਆਮਦਨ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੱਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਰਜਿਸਟਰਡ ਫਰਮ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਜੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਇਹ ਆਮ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਹੋਰ ਦੋ ਫਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਭਾਈਵਾਲੀ ਡੀਡ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਆਪਣੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਨਾਮ 'ਤੇ ਮੈਸਰਜ਼ ਜੈਨ ਬੁਦਰਜ਼, ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲ ਸੀ। ਪਾਰਟਨਰ ਸ਼ਿਪ ਡੀਡ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੀ ਕਿ ਉਹ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ, ਸ੍ਰੀ ਬੀ.ਐੱਲ. ਮਲਹੋਤਰਾ, ਏ.ਐੱਸ.ਓ. (ਮਸ਼ੀਨਾਂ), ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਦਫਤਰ, ਜਲੰਦੂਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ। ਉਸਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਚੌਥਾਈ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮੈਸਰਜ਼ ਜੈਨ ਬੁਦਰਜ਼ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲ ਹੋਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਇਆ। ;ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਰਜ਼ੀ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਭਾਈਵਾਲ ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। - ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਸ਼ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ ਭਾਰਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ (ਸਟਾਫ) ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 39(1)(a) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿੰਦਾ , 1960, ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਅਫਸਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਮੈਸਰਜ਼ ਜੈਨ ਬੁਦਰਜ਼ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਲਾਭ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਗਲਤ ਲਾਭ ਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਰਿਕਵਰੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਨਾਫਾ ਨਿਗਮ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਇਸ ਮੰਗ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਵਾਬ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ

ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰਕਮ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਕਿ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਸੀ। ਡਿਵੀਜ਼ਨਲ ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ, ਮਿਤੀ 6 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1968 ਦੁਆਰਾ, ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 39(1)(a) ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿੰਦਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ 10,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। 21,530.80, ਮੈਸਰਜ਼ ਜੈਨ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਤੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਕਮਾਇਆ ਮੁਨਾਫਾ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਜ਼ੋਨਲ ਮੈਨੇਜਰ ਅਤੇ ਜ਼ੋਨਲ ਮੈਨੇਜਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ 5 ਸਤੰਬਰ, 1968 ਦੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਅਪੀਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਭੁਗਤਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 21,530.80 ਪੀ., ਪਰ ਨਿੰਦਾ ਦੀ ਬਜਾਏ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 39(1)(g) ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ੋਨਲ ਮੈਨੇਜਰ ਵੱਲੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਉਸ ਨੋਟਿਸ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਜਵਾਬ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 26 ਅਕਤੂਬਰ 1968 ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਯਾਦਗਾਰ ਨੂੰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਮਿਤੀ 8 ਮਾਰਚ, 1969। ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਰੱਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਸੀਵਿਲ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਅਤੇ 227 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਰੁਖ ਕੀਤਾ ਹੈ।

(3) ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ, ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦੋ ਦਲੀਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ, ਕਿ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਐਕਸਟਰੈਕਟ ਹੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਵਿਦਵਾਨ ਸਾਲਿਸਟਰ-ਜਨਰਲ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਵਾਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਪੂਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਕੋਈ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਾਪੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਆਧਾਰਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੂਰੀ ਜਾਂਚ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਧਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਵਕੀਲ ਇਹ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਲਈ ਕੋਈ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਿਗਮ ਦੇ ਇਸ ਸਟੈਂਡ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਉਹ ਪੂਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਪਲਾਈ ਕਰ ਦਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਪਾਹਜ ਸੀ। ਪੂਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨਾ ਦੇ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ, ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਮੈਸਰਜ਼ ਜੈਨ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲ ਸੀ। ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ *MJ s* ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ। ਅਗਰਵਾਲ ਅਤੇ ਕਪਨੀ ਬਨਾਮ ਆਮਦਨ ਕਰ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਯੂਪੀ (1)। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਡੀਡ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡਿਆ ਪਰਿਵਾਰ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ। ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਡੀਡ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜਾਣ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ, ਪਤਾ ਲਗਾਓ, 'ਧਾਰਾ 26-ਏ ਦੇ ਤਹਿਤ ਫਰਮ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਕੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਹਿਭਾਗੀ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਹੈ। ਇਹ, ਅੱਗੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਫਰਮ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਕੌਣ-ਕੌਣ ਹਨ, ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ, ਡੀਡ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਜ਼ਨਦਾਰ ਐਲਾਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਹੁਕਮ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਿਭਾਗ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਡੀਡ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਆਮਦਨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਵੀ ਹੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਂਝਾ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉੱਪਰ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬੁਰਾਈ

ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਨਕੁਆਰੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸੁਣਵਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂ ਜੇ ਵੀ ਸਬੂਤ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਦੀ ਸਿਰਫ ਇਹੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਕੋਈ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਪੂਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਸਪਲਾਈ ਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। -ਇਸ ਲਈ, ਸਿੱਖਿਅਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਵਾਦ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

(4) ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਦਲੀਲ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਦਲੀਲ ਜੋ ਕਿ ਨਿਗਮ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਵਿੱਚ ਉਠਾਈ ਗਈ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਅਧੀਨ ਕੋਈ ਵੀ ਪਟੀਸ਼ਨ - ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਇੱਕ ਅਵੇਧ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਸੇਵਾ ਦੇ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਤਾਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਲਈ ਹਰਜਾਨੇ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ

(1) 1968 ਦੇ CA ਨੰਬਰ 2200, 2200A ਅਤੇ 2200B ਦਾ ਫੈਸਲਾ 7 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1970 ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਅਤੇ 22 ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰੋ। ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ *ਯੂਪੀ ਸਲੇਟ ਵੇਅਰਹਾਊਸਿੰਗ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਚੰਦਰ ਕਿਰਨ ਤਿਆਗੀ* (2) ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੂਲੀ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਨੇ *ਭਾਰਤੀ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ ਮੁਹਰਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ* (3) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਹਤ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ. *ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ ਕੇਸ* (3) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੰਦਰ ਕਿਰਨ ਦੇ ਕੇਸ (2) ਵਿੱਚ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਰਡਸ਼ਿਪਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਤੱਥ ਚੰਦਰ ਕਿਰਨ ਦੇ ਕੇਸ (2) ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਚੰਦਰ ਕਿਰਨ ਦੇ ਕੇਸ (2), ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸ (ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵੇਅਰਹਾਊਸਿੰਗ) ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1956 ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 52 ਅਤੇ 53, ਜੋ ਕਿ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ ਐਕਟ ਦੇ ਸੈਕਸ਼ਨ 48 ਅਤੇ 49 ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਿਹਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਗਮ ਦੇ ਇੱਕ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 226 ਤਹਿਤ ਇਕ ਪਾਸੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਅਤੇ ਚੰਦਰ ਕਿਰਨ ਦੇ ਕੇਸ (2) ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਸਿਧਾਂਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਫਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(5) ਇਸ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਮਿਸਟਰ ਅਲਸਿਬਲਟ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਦੇਣ ਨਾਲ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 14 ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਜੀ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ ਦੇ ਬਣਨ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨਿਗਮ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖਰਾ ਸਲੂਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਗਠਨ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 226 ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਮਾਨ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਾਹਤ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੋਣਗੇ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਕਰਸ਼ਕ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਰਥਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਗਠਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬੀਮਾ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਵੱਖਰਾ ਵਰਗ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖਰਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਸਨ ਉਹ ਬਣਦੇ ਹਨ

(2) 1969 ਐਸਐਲਆਰ 799

(3) (1964) 5 SCR 528.

ਦਰਹਾਨ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ (ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ, ਸੀ.ਜੇ.)

ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਜੋਂ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਗਮ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਬਣਨ ਦਾ ਵਿਕਲਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਸਮੂਹ ਇੱਕੋ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਮਾਤਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਧਾਰਾ 14 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਨਾਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(6) ਸ੍ਰੀ ਸਿੱਬਲ ਦੀ ਆਖਰੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜ਼ੋਨਲ ਮੈਨੇਜਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਉਸਨੇ ਵਸੂਲੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧੀ ਹੁਕਮ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜੋ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਹ ਸੀ. ਬਰਖਾਸਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਸਾਬਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਕਰਨ ਲਈ. ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਜੈਨ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਗਿੱਦੜਬਾਹਾ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲ ਵਜੋਂ ਕਮਾਏ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਰਡਰ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਰਡਰ ਸੀ ਅਤੇ ਜ਼ੋਨਲ ਮੈਨੇਜਰ ਵੱਲੋਂ ਇਕੱਲੇ ਇਸ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜ਼ੋਨਲ ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਖੋਜ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੇ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨ 27(1) ਦੇ ਉਲਟ ਨਿੱਜੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਹੋਏ ਹਨ।

(7) ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਵਾਦ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਵਧਿਆ ਹੈ।

(8) ਉੱਪਰ ਦਰਜ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਪਟੀਸ਼ਨ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖੁੰਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਖਰਚਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। —

ਐਨ. ਕੇ. ਐਸ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ:- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਕੰਚਨ

ਪੱਤਰ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ

ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਸੀ. ਜੇ. ਅਤੇ ਬਲ ਰਾਜ ਤੁਲੀ, ਜੇ.

ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ,

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਅਤੇ ਹੋਰ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਲੈਟਰਸ ਪੇਟੈਂਟ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 301 ਆਫ 1966

18 ਮਈ 1970 ਈ.

ਪੰਜਾਬ ਸਕਿਉਰਿਟੀ ਆਫ ਲੈਂਡ ਟੈਨਿਊਰਜ਼ ਐਕਟ (1953 ਦਾ ਐਕਸ)—ਸੈਕਸ਼ਨ 5, 5-ਬੀ (ਐਲ), 5-ਬੀ, (2) ਅਤੇ 10-ਦੇ (ਬੀ)—ਜ਼ਮੀਨ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰਸ਼ੁਦਾ ਖੇਤਰ ਰਾਖਵਾਂ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਚੁਣਨਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਕਰਨਾ —ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਬਾਦਲਾ ਖੇਤਰ - ਕੀ . ਰਿਜ਼ਰਵਡ ਜਾਂ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਅਨੁਮਤੀਯੋਗ ਖੇਤਰ ਰਾਖਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਾਂ